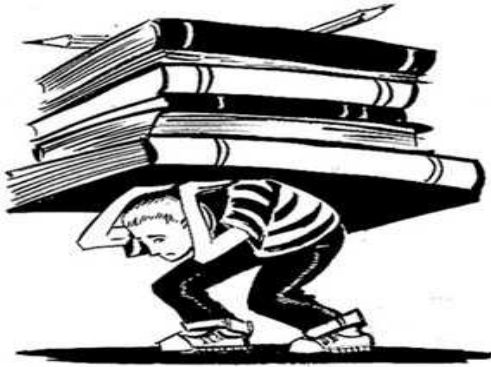

Οι μαθητές στη χώρα μας, σύμφωνα με το Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, είναι οι πιο σκληρά εργαζόμενοι Έλληνες. Παρακολουθούν καθημερινά επτά ώρες μαθημάτων στο σχολείο για να συνεχίσουν με τρεις κατά μέσο όρο στο φροντιστήριο και ολοκληρώνουν την ταλαιπωρία τους με το διάβασμα για την επόμενη μέρα. Αν άκουγαν τα παραπάνω οι μη παροικούντες την Ιερουσαλήμ θα κατέληγαν ασφαλώς σε δυο πρόχειρα συμπεράσματα: Πρώτον ότι οι μαθητές μας κουβαλούν μετά την αποφοίτησή τους από το σχολείο του κόσμου τη σοφία, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την προσωπική και επαγγελματική τους επιτυχία, και δεύτερον ότι, οι καημένοι, για να την αποκτήσουν στερούνται πράγματι την ξεγνοιασιά και τις χαρές της παιδικής τους ηλικίας. Για μας όμως που γνωρίζουμε η αλήθεια είναι διαφορετική. Θα συμφωνούσαμε χωρίς αμφιβολία στη δεύτερη διαπίστωση, θα διαφωνούσαμε σαφώς στην πρώτη. Οι Έλληνες μαθητές είναι όντως οι πιο σκληρά εργαζόμενοι. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι είναι και οι πιο παραγωγικοί. Τι να φταίει άραγε;

Μια πρώτη και ασφαλώς ασύμβατη με την πραγματικότητα ερμηνεία, θέλει τους ίδιους τους μαθητές υπεύθυνους για την κατάσταση: Είναι τεμπέληδες, νωθροί, απρόθυμοι να κατακτήσουν τη νέα γνώση, κοιτάζουν μόνο την καλοπέρασή τους, αφού έχουν μάθει να τα έχουν όλα στα πόδια τους, ενδιαφέρονται μόνο για το facebook και το internet, και γενικώς ψάχνουν ευκαιρία να ξεγλιστρήσουν. Προξενεί μάλιστα εντύπωση ότι πολλές φορές αυτή η κριτική ακούγεται από τους ίδιους τους γονείς. Ο ίδιος προσωπικά έχω γίνει πολλές φορές αποδέκτης παρακλήσεων εκ μέρους των γονέων να τους "πιέσω" περισσότερο, κάτι που μπορεί να φέρει, όπως πιστεύουν, αποτέλεσμα πάντα βέβαια σε συνδυασμό με τη δική τους αगाστή συνεργασία. Παραβλέπω την αντιπαιδαγωγική αρχή που υπολανθάνει σε τέτοιες ρηματικές διατυπώσεις και η οποία προλειάνει το έδαφος

για τα αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα και αναρωτιέμαι αν πράγματι δεν είναι αρκετή η πίεση που ασκούμε, ως κοινωνία πια, στους μαθητές σε όλα τα επίπεδα. Δεν είναι μόνο το εξαντλητικό ωράριο που θα έφερνε και καλογυμνασμένο αθλητή στα όρια της υπερκόπωσης, δεν είναι μόνο ο Μινώταυρος των εξετάσεων και ο μπαμπούλας μιας ενδεχόμενης αποτυχίας, δεν είναι το στραγγάλισμα της δημιουργικότητας και της προσωπικής έκφρασης που ισοπεδώνεται κάτω από το βαρύ οδοστρωτήρα του ξεπερασμένου από τη ζωή αναλυτικού προγράμματος και των μεθόδων διδασκαλίας. Φαίνεται να είναι κάτι περισσότερο. Η γενιά αυτή έχει χάσει -και δικαιολογημένα- την ελπίδα της στο αύριο. Είναι ασφαλώς η γενιά των 700(;) ευρώ, η γενιά που θα αντιμετωπίσει τον εργασιακό και ασφαλιστικό μεσαίωνα που της ετοιμάζουμε, η γενιά που θα έρθει αντιμέτωπη με τον εφιάλτη της ανεργίας. Θα μου πείτε, είναι τόσο συνειδητοποιημένη η γενιά αυτή, ώστε να στρέφει την πλάτη στο σχολείο από τέτοιες αναφορές ορμώμενη; Ίσως όχι. Ακόμα όμως κι αν δεν έχει συνειδητοποιήσει την κατάσταση, την οσμίζεται με το ισχυρό ένστικτο που διαθέτει και για αυτό ίσως δε χάνει την ευκαιρία να εκδηλώσει την οργή της δοθείσης της αφορμής. (Πώς αλλιώς άλλωστε να εξηγήσουμε την οργή που εκδηλώθηκε στα έσχατα Δεκεμβριανά, που ακολούθησαν τη δολοφονία του Γρηγορόπουλου;)

Μια δεύτερη ερμηνεία, το ίδιο όμως ανακόλουθη με την πραγματικότητα, επιρρίπτει καθολικά τις ευθύνες για την αποτυχία του συστήματος στους εκπαιδευτικούς. Οι κατηγορίες που διατυπώθηκαν προηγουμένως για τους μαθητές προσάπτονται αβίαστα και στους δασκάλους τους: Είναι λοιπόν κι εκείνοι τεμπέληδες, νωθροί, άπλυτοι και αξύριστοι(κατά κάποιους), εν γένει ατημέλητοι και αδιάφοροι, κοιτάζουν μόνο την καλοπέρασή τους, βλέπουν τη δουλειά τους ως πάρεργο και γενικώς ψάχνουν ευκαιρία να ξεγλιστρήσουν. Ασφαλώς σε ένα τόσο μεγάλο δείγμα πληθυσμού θα υπάρχουν και τέτοιοι. Μόνο που είναι η εξαίρεση και όχι ο κανόνας. Εν τω μεταξύ η εύκολη και ανέξοδη αυτή κριτική συσκοτίζει τα πραγματικά γεγονότα: Τη μισθολογική υποβάθμιση των καθηγητών, που αναγκάζει κάποιους να αναζητούν στα όρια της νομιμότητας ή και έξω από αυτή, τρόπους ενίσχυσης του πενιχρού τους εισοδήματος, την ελλιπή εισαγωγική επιμόρφωση, την παντελή απουσία περιοδικής επιμόρφωσης, τα ασφυκτικά γεμάτα τμήματα, τα αναχρονιστικά προγράμματα σπουδών, την αναπλήρωση στις εσχατιές της Ελλάδας, τις διαλυμένες οικογένειες ή και ζωές των αναπληρωτών, την (κακοπληρωμένη) ωρομισθία, τα κενά, τις χαμένες διδακτικές ώρες, τις εξετάσεις του ΑΣΕΠ και σταματώ εδώ γιατί ο μακρύς κατάλογος δεν έχει τέλος. Οι εκπαιδευτικοί άλλωστε είναι και οι ίδιοι γονείς και με τη διπλή τους αυτή ιδιότητα είναι σαφώς οι πιο ευαισθητοποιημένοι απέναντι στα προβλήματα και τις παθογένειες του συστήματος.

Αν είναι έτσι λοιπόν, "τίς πταίει". Η αλήθεια είναι ότι ένα μερίδιο ευθύνης επιμερίζεται σε όλους τους εμπλεκόμενους. Η μεγαλύτερη όμως ευθύνη πρέπει να καταλογιστεί στις πολιτικές που οδήγησαν στις στρεβλώσεις, που όλοι βιώνουμε. Οι τελευταίες "μεταρρυθμίσεις", αρχής γενομένης από το 1978, ακόμα κι αν δεχτούμε ότι έγιναν με καλές προθέσεις, στρέφονταν γύρω από το καυτό θέμα της εισαγωγής στα πανεπιστήμια

υποσχόμενες περιορισμό της παραπαιδείας και αναγέννηση του σχολείου και οδηγώντας ακριβώς στα αντίθετα αποτελέσματα. Από την άλλη δεν έγινε καμιά προσπάθεια όλα αυτά τα χρόνια να διορθωθούν στρεβλώσεις που έχουν επισημάνει επιστημονικές ενώσεις, μάχιμοι συνάδελφοι και συνδικαλιστικές οργανώσεις. Αλλαγές ανέξοδες, ουσιαστικές όμως στη βάση της αναμόρφωσης του προγράμματος και της ανάκτησης της χαμένης αξιοπιστίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών που στη δεύτερη και τρίτη τάξη του γυμνασίου εκτείνεται σε τρεις διδακτικές ώρες εβδομαδιαίως, την ώρα που για τη μητρική γλώσσα αφιερώνονται μόνο δύο. Επιπλέον, όταν κάθε φορά γίνεται λόγος για αξιολόγηση, αυτή θέτει στο επίκεντρο το μαθητή και τον καθηγητή. Αν όμως το νόημα της αξιολόγησης είναι ανατροφοδοτικό, όπως και πρέπει να είναι, γιατί δεν έχει γίνει ποτέ για το περιεχόμενο σπουδών και συνολικά για τις πολιτικές επιλογές που ακολουθήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια; Τέλος θα πρέπει να τονίσουμε ότι η απαξίωση στην οποία έχουν οδηγήσει τα τελευταία χρόνια τον εκπαιδευτικό και το λειτούργημά του καθώς και η συστηματική υπονόμευση του έργου και της θέσης του, μόνο ζημιά προξενεί στην εκπαίδευση. Θα σταθώ μόνο στην οδυνηρή για τις επιπτώσεις της διαπίστωση, ότι τη δεκαετία του '90 οι καθηγητικές σχολές συγκέντρωναν την προσοχή της αφρόκρεμας των μαθητών ενώ σήμερα, εκτός σπανίων εξαιρέσεων, όπως αποδεικνύουν και οι χαμηλές βάσεις εισαγωγής σε αυτές, αποτελούν μάλλον την αναγκαστική ή και μοιραία κατάληξη όσων δεν κατάφεραν να πετύχουν τους πρώτους στόχους τους. Θα αποφύγω, στους χαλεπούς οικονομικά καιρούς που περνάμε, να αναφερθώ σε θέματα χρηματοδότησης της εκπαίδευσης μολονότι είναι προφανές ότι η εκπαιδευτική μας κακοδαιμονία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε αυτήν. Γιατί η εκπαίδευσή μας θα ήταν σίγουρα καλύτερη αν τα τμήματά μας είχαν δυναμικότητα 15 και όχι 30 μαθητών, αν ο καθηγητής ζούσε με αξιοπρέπεια μόνο με το μισθό του, αν το κράτος αναλάμβανε την περιοδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών κτλ.

Όπως κι αν έχει, το πρόβλημα της απαξίωσης του σχολείου έχει γίνει μεγάλο απόστημα στο σώμα της ελληνικής κοινωνίας και πρέπει κατεπειγόντως να επιλυθεί. Και αυτή είναι η πρόκληση για τον κάθε πολιτικό, εκπαιδευτικό και κυρίως για την ίδια την κοινωνία.